

ОНТОЛОГІЧНИЙ ТА АКсіОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Ця стаття присвячена розкриттю основних аспектів онтологічного та аксіологічного змісту держави в умовах інформатизації у контексті перетворень політико-правової сфери, детермінованих таким процесом.

Данная статья посвящена раскрытию основных аспектов онтологического и аксиологического содержания государства в условиях информатизации в контексте преобразований политико-правовой сферы, детерминированных этим процессом.

This article is devoted consideration of essence and valued aspects of the state in the conditions of informatization in the context of transformations of political and law space, determined by this process.

Постановка проблеми. В умовах економічної та політичної глобалізації актуалізуються та об'єктивуються трансформаційні процеси, що безпосередньо торкаються держави Це, насамперед, є пов'язаним з інформатизацією та зі зміною і її умовах онтологічного та аксіологічного змісту держави у контексті перетворень політико-правової сфери, детермінованих таким процесом.

Ступінь наукової розробки теми. Питання впливу нових цивілізаційних процесів, зумовлених інформатизацією, у контексті їх відбиття в політично-правовій сфері взагалі та щодо нового розуміння призначення й соціальної цінності держави, зокрема, знаходиться у полі уваги та наукової розробки таких вітчизняних вчених як Соснін О.В., Марущак А.І., Почепцов Г.Г., Чукут С.А., Дюжев Д.В., Ємельяненко О. М., Терещук В. І. та ін.

Тому метою статті є дослідження та розкриття основних аспектів онтологічного та аксіологічного змісту держави в умовах інформатизації у контексті перетворень політико-правової сфери, детермінованих таким процесом.

Викладення основного матеріалу. Перш, ніж виявити підвалини та форми впливу інформатизації на державу, слід розглянути етимологію цього поняття.

Термін «інформатизація» походить від слова-батька «інформація», але у науковий обіг був введений відносно нещодавно – о 80-90-х роках, отримавши поширення на території країн колишнього Радянського Союзу та у Китаї.

Така географія виникнення та використання інформатизації як терміну зумовлювалася низкою факторів, серед яких: по-перше, недостатній рівень опрацювання глосарію таких понять як «інформаційні технології» та «інформаційне суспільство»; по-друге, деякі специфічні особливості розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в цих

держав, які полягали у високому рівні розвитку прикладних та спеціалізованих апаратно-програмних комплексів і дуже слабкою телекомунікаційною структурою, що гальмувало розвиток інформаційного суспільства. Інакше кажучи, «інформатизація» від початку було аналогом тих процесів, які на Заході отримали назву «інформаційне суспільство» та «інформаційні технології», але з урахуванням особливостей політичної та економічної систем краї соціалістичного табору [1; с. 119].

З огляду на предметне значення, термін «інформатизація» має різні визначення, кожне з яких відповідає тим аспектам цього комплексного поняття, яке є актуальних для поточної цілі дослідника. Однак, існують і більш узагальненні формулювання того, що вважається інформатизацією. Зокрема, найбільш абстрактним з них є таке: «інформатизація – політика і процеси, спрямовані на побудову та розвиток телекомунікаційної інфраструктури, які об'єднують розподілені територіально інформаційні ресурси» [2].

Крім того, поняття інформатизації закріплене сьогодні на офіційному рівні в багатьох країнах світу, включаючи Україну, в тому числі у нормативно-правовій базі, а саме, інформатизація, це «сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, побудованих на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки» [3].

В Російській Федерації під інформатизацією законодавець розуміє «організаційний соціально-економічний та науково-технічний процес створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб й реалізації прав громадян, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, організації, громадських об'єднань на основі формування та використання інформаційних ресурсів» [4]. Однак, беручи до уваги приватно-правову природу інформації як об'єкта правового регулювання, у правовій системі цієї держави відбулася і зміна його розуміння у бік його розширення та лібералізації із заміною позначення такого новим терміном – інформаційні технології, під якими розуміють «процеси, методи пошуку, збору, зберігання, опрацювання, надання, поширення інформації та засоби здійснення таких процесів і методів» [5].

У Республіці Білорусь, згідно позиції законодавця, «інформатизація – організаційний, соціально-економічний та науково-технічний процес, що забезпечує умови для формування та використання інформаційних ресурсів та реалізації інформаційних відносин» [6].

Проте, жодне з наведених вище визначень не відображає історичного значення інформатизації як процесу поглиблення комунікативних зв'язків та засобу поширення знань, чи інших відомостей всередині суспільства, у тому числі на державу. Так, наприклад, термін

«телекомунікаційна інфраструктура» не може бути застосований до тих історичних діб, коли відповідних технологій (електронних засобів зв'язку) ще не існувало, однак були інші засоби передачі тих, чи інших одиниць інформації (виникнення мови, писемності, друкарського станку).

Таким чином, для більш узагальненого визначення поняття «інформатизації» необхідно провести більш глибокий аналіз терміна, від якого походить це поняття, а саме – інформації.

Інформація як поняття на поточному етапі розвитку наукової думки не є таким, що отримало б якесь загально визнане визначення, тому формулювань цієї категорії існує багато [7]. Проте, в інтересах цього дисертаційного дослідження найбільш прийнятним буде таке визначення інформації – «відомості про будь-що, незалежно від форми їх представлення».

Однак, самі по собі відомості (об'єктивна інформація) не детермінують процесу інформатизації – вони є його змістом, який проходить крізь призму людської свідомості, тобто світосприйняття оточуючого її середовища. Саме такий (суб'єктивний) різновид інформації нас і цікавить, адже він передбачає застосування людиною різноманітних форм фіксування та передачі інформації, тобто її поширення. Саме ж таке поширення по суті і інформатизацією.

Таким чином, можемо підсумувати, що під інформатизацією як комплексним поняттям, що має за своєю суттю більш глибокі історичні коріння, ніж термін, яким вона позначається (виник у 80-90-х роках минулого століття) слід розуміти *процеси, що детермінують створення та розвиток засобів фіксування та поширення відомостей про навколишній світ, що об'єднують їх територіально розподілені джерела, як у об'єктивному, так і у суб'єктивному значенні, тобто без їх аналізу з боку людини та з проведенням такого, відповідно.*

В інтересах поточного дослідження необхідно визначити інформатизацію у суспільно-політичній площині для створення семантичного підґрунтя, яке б дозволило більш повно окреслити основні напрямки впливу інформатизації на державу в історичній та сучасній дійсності.

Виходячи з проведеного вище аналізу сутності інформації та інформатизації як явища та процесу, які знаходяться у причинно-наслідковій залежності, можемо виокремити такі аспекти інформатизації, які безпосередньо стосуються впливу останньої на державу.

До таких, зокрема, можна віднести:

1) непов'язані із безпосереднім впливом засобів інформатизації на формування, організацію та функціонування публічної влади;

2) пов'язані з таким впливом.

До першої категорії можна віднести процес інтенсифікації обміну інформацією, тобто посилення комунікаційних зв'язків всередині суспільства як на локальному, так і на глобальному рівні, які торкаються у тому числі й політичної сфери.

Серед типів інформації, які здійснюють найбільший вплив на державу в межах цієї категорії, можна відійти побутовий, ідеологічний, науковий та офіційний (державний).

Друга група факторів відзначається тим, що засоби інформатизації впливають на державу через її інститути таким чином, що призводить до трансформації, перебудови форм її створення, організації та функціонування.

Ця група знаходиться у тісній взаємозалежності із першою, всі рівні якої здійснюють вплив на засоби інформатизації, а вони, у свою чергу, на перші.

Отже, *інформатизація у суспільно-політичній сфері* може бути представлена як *процес створення та розвитку засобів фіксації та поширення відомостей про державу та право на побутовому, ідеологічному, доктринальному та офіційному рівнях у об'єктивному та суб'єктивному значенні, що об'єднують їх територіальні джерела, впливаючи один на одного.*

Інформатизація в широкому сенсі (як процес створення та поширення відомостей про будь-що за допомогою засобів комунікації) бере свій початок з часів первісної людини, ще до виникнення мови як такої, шляхом невербального (кінетичного) спілкування між нашими пращурами. Разом із кінетичним спілкуванням («мова жестів») зароджується й звукове мовлення. Однак, суттєвий прорив у цивілізаційному розвитку людства настає тоді, коли накопичений досвід й знання минулих поколінь вдається зафіксувати на якихось примітивних носіях – камінні, тканині, шкірі тощо. Це стає можливим внаслідок виникнення писемності.

Найдавнішими пам'ятками, що відомі сучасному людству, первинної писемності є відповідний спадок, залишений шумерською цивілізацією у вигляді глиняних табличок. Єгипет залишив нам велику кількість папірусів. Давня Греція подарувала нам надбання видатних мислителів свого часу та філософію, матір усіх наук, яка промовляє до нас крізь століття і до нині.

Наступний етап розвитку інформатизації – створення друкарського станку. За час п'ятдесятирічного існування якого було видано дев'ять мільйонів книжок, що свідчить про радикальне підвищення темпів поширення інформації.

Сучасний етап інформатизації характеризується постійно зростаючим у геометричній прогресії темпами росту. Так, за останні 30 років людство створило інформації більше, ніж загалом за останні 5 тисяч років свого існування [8].

Онтологічний зміст інформації полягає у тому, що цей процес посилює темпи обміну інформації всередині суспільства, створюючи цим підвалини для більш потужного цивілізаційного розвитку, а отже, і форм функціонування суспільства, в тому числі й держави.

Так, керуючись надбанням минулих поколінь, яке було закріплене у письмовій формі (засобі комунікації), наші пращури, ми самі, а також майбутні покоління робили, роблять та робитимуть відкриття, що детермінували нові цивілізаційні віхи розвитку людства. Так, первісні люди спочатку гуртувалися у сім'ї, роди, племена, народи, створювали первинні держави, з яких згодом з'явилася більша частина сучасних держав.

Такі перетворення у політичній організації людства супроводжувалися змінами і формах їх створення, організації та функціонування. Якщо за часів первісного суспільства більшість питань вирішувалося громадою, старійшинами, або головою роду, то вже за часів перших держав це були особи, відокремлені від іншої частини суспільства, що жили за рахунок решти населення, якою вони й керували, складаючи привілейовану меншість. Виникнення цехового виробництва призводить до більшої диференціації суспільного стану і виникнення середнього класу – буржуазії, яка створює прецедент як на політичному, так і на державному рівні, що призводить до поступового переходу держави від інструментів пригнічення, примусу в інтересах правлячої меншості до механізму задоволення потреб кожної людини, яка розвивається в рівних з іншими юридичних умовах. Всі ці зміни не були б можливі без розвитку науково-технічного прогресу, а він, у свою чергу, не є можливим без засобів комунікації.

Висновки. Аксіологічна складова інформатизації полягає у її комплексному впливі на людську свідомість, що проникає абсолютно в усі її сфери, починаючи від побутових питань та закінчуючи наукою.

Інформатизація несе в собі надбання усіх країн світу, їх культуру, релігії, що як світоглядні моделі також мають неабияку наукову цінність, досягнення та відкриття в різних сферах науки. Не є виключенням у цьому процесі й соціальні норми, у тому числі правові. Стосовно держави це знаходить свій прояв у рецепції, поширенні, чи синтезі, а також створенні нових моделей суспільно-політичної організації.

Використані джерела:

1. Цветкова М.С. Модели комплексной информатизации общего образования: Учебное издание / М. С. Цветкова, Е. С. Ратобыльская, Г.Д. Дылян. - М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2007. - 119 с.
2. Информатизация // Википедия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Информатизация#cite_note-0.
3. Див.: Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 2.02.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27-28. - Ст. 182.
4. Див.: Об информации, информатизации и защите информации : Федеральный Закон Российской Федерации от 20.02.1995 г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dvabop.narod.ru/docum/inf/inf.htm>
5. Див.: Об информации, информатизации и защите информации: Федеральный Закон Российской Федерации в редакции от 27.06.2006 г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dvabop.narod.ru/docum/inf/inf.htm>
6. Див.: О Стратегии развития информационного общества в Республике Беларусь на период до 2015 года и плане первоочередных мер по реализации Стратегии

розвиття інформаційного общества в Республіке Беларусь на 2010 год : Постановлени Совета министров Республики Беларусь от 9 августа 2010 г. (п. 3 ч. 3 Глава 1) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2011/disk/029.pdf>

7. Інформація // Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Информация>.
8. Соснін О.В. Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України: Монографія / О. В. Соснін. – К.: ІДП ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. – С. 3-4.

*Рецензент: д.ю.н., професор, Заслужений діяч науки і техніки України
Баймуратов М. О.*

УДК 342.52:94(477)

Котенко Т.В.,

асистент кафедри теорії та історії держави і права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

МАГДЕБУРЗЬКЕ ПРАВО ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У СТАНОВЛЕННІ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У статті розглянуті джерела магдебурзького права, що діяли на українських землях та висвітлено їх роль і значення у формуванні правової системи України.

В статье рассмотрены источники магдебургского права, которые действовали на украинских землях, отражена их роль и значение в формировании правовой системы Украины.

The sources of Magdeburg law, operated on Ukrainian lands are considered. The role of this sources and their significant in formation of a legal system of Ukraine are highlighted

Постановка проблеми. В процесі державотворення одним з пріоритетних завдань є створення дієздатної системи місцевих органів влади для забезпечення життєдіяльності регіонів та подальшої демократизації українського суспільства. Реалізація цього завдання потребує комплексного підходу, який би врахував світовий досвід, а також традиції та національні особливості становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні. Важливе значення для сучасної науки в цьому контексті має магдебурзьке право, яке поширювалося на українські землі з XIV століття.

Актуальність дослідження джерел магдебурзького права, що діяли на українських землях зумовило необхідність вирішення таких завдань: проаналізувати джерела магдебурзького права, що характеризують історію становлення самоврядування; простежити розвиток демократичних інститутів та виявити особливості становлення та розвитку українського міського права.

Викладення основного матеріалу. Магдебурзьке право згідно з «Енциклопедією етнодержавознавства», а також «Українським